

УДК 37.378.4./7.06

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-28>

Тетяна УВАРОВА

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін, Міжнародний гуманітарний університет, Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, Україна, 65000
ORCID: 0000-0003-2628-7399

Бібліографічний опис статті: Уварова, Т. (2023). Культура та сучасна мистецька освіта в Україні: основні тенденції розвитку. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 213–220, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-28>

КУЛЬТУРА ТА СУЧАСНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

В статті досліджуються особливості вітчизняної мистецької освіти в контексті розвитку сучасної культури. **Метою дослідження** є осмислення мистецької освіти та виділення основних тенденцій її розвитку під впливом трансформаційних процесів в культурі. **Методологія дослідження** ґрунтується на застосуванні цивілізаційного та культурологічного підходів у розробці сучасної парадигми мистецької освіти. **Наукова новизна** роботи полягає у визначенні традиційних та новітніх тенденцій у сфері мистецької освіти та перспектив її подальшого формування в Україні. Дається визначення мистецької освіти, виділені основні традиційні орієнтири мистецької освіти, а саме розвиток творчої особистості, ціннісні орієнтації, естетичне виховання. У роботі окреслюються нові напрямки мистецької освіти, які актуалізуються через трансформаційні процеси, а саме: зміну освітньої парадигми, реформування вітчизняної освіти, інтеграцію у світовий простір, тощо. Основною тенденцією сучасної мистецької освіти вбачається розвиток інноваційної творчої особистості, яка наділена креативністю, духовним багатством, з глибоким внутрішнім світом, зі сформованою національною свідомістю й почуттям патріотизму, власної гідності, мобільної в адаптації й гнучкому орієнтуванні в суперечливих глобалізаційних світових процесах. Зроблено **висновок**, що нова концепція вітчизняної мистецької освіти має здійснювати навчально-виховну діяльність в інтелектуальному та загальнокультурному напрямках, виступати каналом трансляції спадкоємних форм і чинником розвитку інновацій культури, ґрунтуватись на зміцненні органічного зв'язку навчання з витоками національної культури, європейськими та світовими традиціями, досягненнями вітчизняного й світового мистецтва.

Ключові слова: культура, «людина культури», мистецька освіта, культуротворча особистість, творчість, інноваційна творча особистість, креативність.

Tetiana UVAROVA

PhD in Art, Associate Professor at the Department of Art Studies and General Humanities, International Humanitarian University, 33 Fontanskaya road street, Odessa, Ukraine, 65000
ORCID: 0000-0003-2628-7399

To cite this article: Uvarova, T. (2023). Kultura ta suchasna mystetska osvita v Ukrayini: osnovni tendentsiyi rozvytku [Culture and modern art education in Ukraine: the main trends of development]. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 213–220, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-28>

CULTURE AND MODERN ART EDUCATION IN UKRAINE: THE MAIN TRENDS OF DEVELOPMENT

The article examines the peculiarities of domestic art education in the context of the development of modern culture. **The purpose** of the study is to understand art education and highlight the main trends of its development under the influence of transformational processes in culture. The **research methodology** is based on the application of civilizational and cultural approaches in the development of the modern paradigm of art education. **The scientific novelty** of the work lies in the definition of traditional and modern trends in the field of art education and prospects for its further formation in Ukraine. The author gives the definition of art education, highlights the main traditional reference points of art education, namely personal development, value orientations, aesthetic education. The work highlights new directions of art education, which are actualized through transformational processes, namely: changing the educational paradigm, reforming domestic education, integration into the world space, etc. The main trend of modern art education

*is seen as the development of innovative personality, endowed with creativity, spiritual richness, with a deep inner world, with an established national consciousness and a sense of patriotism, self-esteem, mobile in adaptation and flexible orientation in the controversial globalization world processes. It was **concluded** that the new concept of national art education should carry out educational and educational activities in intellectual and general cultural directions, act as a channel for the transmission of hereditary forms and a factor in the development of cultural innovations, be based on strengthening the organic connection of education with the origins of national culture, European and world traditions, achievements of domestic and world art.*

Key words: culture, «man of culture», art education, culture-creating personality, creativity, innovative creative personality, creativity.

Вступ. Сучасні виклики та динамізм розвитку суспільства поставив перед освітою цілу низку принципово важливих завдань, від вирішення яких залежить успішний розвиток її культурно-світоглядних аспектів, загалом та оволодіння найновішими досягненнями у професійній діяльності, зокрема у мистецькій освіті, як специфічній освітній галузі. Саме через неї реалізуються актуальні завдання збереження духовної спадщини народу, формується естетична культура особистості. «Сьогодні стратегічними завданнями державної політики у сфері культурно-мистецької освіти і науки нині виступають: забезпечення потреб сфери культури і мистецтва у кваліфікованих кадрах; зміна основної парадигми культурно-мистецької освіти (поряд із збереженням існуючих педагогічних культурно-мистецьких шкіл створення експериментальних і альтернативних шкіл); демократизація вітчизняної системи культурно-мистецької освіти, рух у напрямі інтеграції у світову культуру, вільний вибір програм освіти; створення системи безперервної освіти, гуманітаризація і комп'ютеризація культурно-мистецької освіти; підвищення ефективності культурно-мистецької освіти, забезпечення потреб особистості в отриманні якісних знань, вмінь та компетенцій» (Цимбалюк, 2013, с. 28). Зміни, що сьогодні відбуваються у мистецькій освіті, її інтеграція у світовий культурний простір, розв'язання проблем духовного виховання молодого покоління зумовлюють **актуальність** даної публікації.

Методологія дослідження. Оскільки культурологія базується на стику багатьох наук, спектр методів й принципів дослідження її досить широкий. Він становить епістемологію культури, яка представлена як загальна система методологічних підходів, принципів і методів пізнання, систематизації й аналізу світових культурних процесів. В контексті осмислення сучасних тенденцій мистецької освіти, в першу чергу, застосовано цивілізаційний під-

хід, що дозволив осмислити мистецьку освіту як інтегративну галузь спеціалізованого гуманітарного знання у контексті культурної епохи. Також у дослідженні застосовано культурологічний підхід, який дав можливість забезпечити панорамний багатовимірний погляд і полісистемне пояснення сутності культурних проблем, цінностей та компонентів сучасної освіти. Нові теоретичні й організаційні проблеми культурологічного характеру, які постають у зв'язку з сучасними реаліями висувають потребу більш активного поєднання навчально-виховного процесу з духовно-культурними компонентами. У зв'язку з цим, культурологічний підхід стає все більш затребуваним саме зараз, коли поставлено завдання модернізації освіти, приведення її у відповідність із сучасністю. Пріоритетною залишається важливість культурологічного підходу у формуванні всього змісту освіти, тому що для нього гуманітарна культура є упорядкованою сукупністю загальнолюдських ідей, ціннісних орієнтацій і якостей особистості, універсальних способів пізнання та гуманістичних технологій професійної діяльності. Тому саме культурологічний підхід в освіті забезпечує ефективність процесу переведення досягнень культури як суспільного явища в план буття культурології як науки та започатковує цілісний підхід до вивчення явищ культури. Окрім того, відповідно до культурологічного підходу саме культура розглядається як всезагальний чинник і духовно-практична основа розвитку особистості. Йдеться, передусім, про пояснення на рівні індивідуальної свідомості суб'єкта тих смислів, якими має наповнитися для нього навколишній світ. Культурологічний підхід у ракурсі розв'язання проблем сучасної освіти, у тому числі мистецької, потребує створення специфічного простору, однією із форм якого має бути особистісно-розвивальне середовище – особливий науково організований соціум, який відрізняється від звичайного середовища вищими за змістом та інтенсив-

ністю характеристиками спільної діяльності та спілкування, емоційно й інтелектуально насиченою атмосферою співпраці й творення. Отже, цивілізаційний та культурологічний підходи є, на нашу думку, підґрунтям розробки сучасної парадигми мистецької освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Під мистецькою освітою розуміється «процес і результат освоєння суб'єктом істотних властивостей навколишньої дійсності, відтвореної у художніх образах. Змістом мистецької освіти виступає спрямована на загальний і художній розвиток особистості система педагогічно адаптованих художньо-практичних умінь, навичок, знань, досвіду ціннісного ставлення до мистецтва, досвіду творчої діяльності» (Рудницька, 2002). Отже її пов'язують з різнобічним і гармонійним розвитком творчих сил людини, способами збагачення її духовного світу, виховання істинно людських якостей, формування цілісної особистості, її духовності, творчої індивідуальності, інтелектуального та емоційного багатства. «Даний підхід узгоджується із «Дорожньою картою художньої освіти» – документом ЮНЕСКО, прийнятим на Всесвітній конференції з освіти в галузі мистецтв: створення творчого потенціалу ХХІ ст. (Лісабон, 6–9 березня 2006 р.). Саме розвиток творчих здібностей людини у ХХІ ст. пов'язаний із продуктивною художньо-творчою діяльністю, що базується на образній природі мистецтва, художньої творчості й здатності людини творчо освоювати світ» (Берегова, 2009, с. 56).

Поняття «мистецька освіта» введено в науковий обіг видатною українською вченою О. Рудницькою, яка тлумачила його як «освітню галузь, що спрямована на розвиток у людини спеціальних здібностей і смаку, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій, здатності до спілкування з художніми цінностями у процесі активної творчої діяльності та вдосконалення власної почуттєвої культури» (Рудницька, 2002). Як зауважує О. Отич, мистецька освіта сьогодні є предметом вивчення загальної та професійної мистецької педагогіки, яка «покликана вирішувати завдання підготовки особистості до аматорської й професійної мистецької діяльності, оволодіння її технікою та технологією» (Отич, 2008). Отже, мистецька освіта є частиною художньої культури суспільства, її розуміють як процес оволодіння і при-

власнення людиною художньої культури свого народу й людства у цілому.

Мистецька освіта в Україні має глибокі традиції, випробувані часом. Україна подарувала світові геніальних митців і педагогів – Григорія Сковороду, Григорія Ващенка, Василя Авраменка, Василя Кричевського, Олександра Кошиця, Бориса Гмирю, Соломію Крушельницьку, Давида Ойстраха, Володимира Горовиця, Олександра Архипенка. Мистецька освіта була і до сьогодні залишається органічною, невід'ємною і самостійною частиною феномену культури України. Вона функціонує в колі таких систем організації людської діяльності, як мистецтво, освіта, культура, органічно вписується в соціокультурну сферу і, при цьому власними, притаманними тільки їй засобами виконує своє основне завдання – виховання освіченої, духовно багаті особистості.

Мистецька освіта як потужна галузь теорії і практики людського розвитку, яка знайшла відображення у вагомих наукових розробках, а саме: В. Андрущенко, В. Бега, Л. Губерського, В. Кременя, В. Лутая, М. Михальченка, І. Пригожина, М. Степко, які вивчали сучасні тенденції розвитку мистецької освіти з базуванням на концепції філософії освіти. Ґрунтовні дослідження мистецької освіти містяться у теоретико-методологічних працях учених А. Алексюка, І. Зязюна, В. Лугового, Г. Костюка, А. Флієра. Проблеми естетичного виховання, гуманізації особи порушуються у працях сучасних філософів Ю. Афанасьєва, В. Бітаєва, В. Мазепи, В. Лічковаха, Л. Левчук, О. Оніщенко, В. Чернець, С. Уланової. Ними аналізуються теоретичні аспекти мистецтва, його культуротворчий і виховний потенціал. Педагогічні дослідження І. Зязюна, Г. Падалки, О. Рудницької, В. Орлова, О. Алексюк, О. Щолокової присвячені розробці методології мистецько-освітньої проблематики. У роботах С. Волкова, І. Ляшенка, О. Майорової, О. Малозьомової, С. Нікуленко, О. Овчарук, Л. Соколюк, В. Шульгіної, К. Шамаєвої та інших розглядаються питання історії мистецької освіти, здійснюється аналіз проблем підготовки мистецьких кадрів.

Однак, попри значну увагу вчених до різних аспектів мистецької освіти та не зважаючи на багатовекторність дослідницького інтересу, сучасність висуває нові завдання з удосконалення підходів до теоретичного

осмислення мистецької освіти. Мистецька освіта не є застиглою, незмінною. Вона чутлива до соціокультурних змін сучасності. Трансформаційні процеси в культурі, зміна освітньої парадигми, реформування вітчизняної освіти, інтеграція у світовий простір, потребують осмислення сучасної мистецької освіти в Україні. З'ясування основних тенденцій її подальшого розвитку потребує дослідницького пошуку та визначає мету даної статті.

Виклад основного матеріалу. Сучасна теорія української мистецької освіти перебуває на шляху виявлення об'єктивних закономірностей навчання мистецтву, вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо формування художньо розвиненої культуротворчої особистості XXI ст. Саме мистецька освіта містить важелі розвитку тих якостей і властивостей людини, що визначають собою спосіб її буття у світі. В ній загальна культура особистості, моральне виховання, етичні орієнтири отримують потужний поштовх для розвитку.

В контексті сучасних проблем розвитку мистецької освіти, в першу чергу слід назвати такі, які стосуються власне змістових її основ. Науковець В. Шульгіна пише, що у «формулюванні змісту мистецької освіти сучасна наука спирається на поняття **«едукація», як триєдиний процес засвоєння мистецьких знань, умінь і навичок, естетичного розвитку та художнього виховання особистості.** Зміст мистецької освіти охоплює систему культурологічних і спеціальних мистецько-історичних знань, способи діяльності, інтелектуальні й практичні вміння сприйняття, виконання та створення артефактів, досвід творчої діяльності й емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва на феноменологічному рівні. Мистецька освіта розглядається як процес і результат засвоєння учнями системи знань, умінь і навичок, формування на їхній основі естетичного світогляду, гуманістичних якостей особистості, розвиток художніх здібностей і творчого потенціалу. Основним шляхом здобуття мистецької освіти є навчання як процес едукації особистості в єдності освітньої, мотиваційної, виховної та розвиваючої функцій. У процесі навчання особистість засвоює різні способи діяльності: від репродуктивної (за зразком) до перетворюючої та творчої. Традиційна інформативна функція в освіті посту-

пово замінюється діяльнісним компонентом» (Шульгіна, Рябінко, 2017, с. 83).

Актуальним напрямом лишається аксіологічна інтерпретація мистецької освіти, надання ціннісним аспектам художнього навчання особливо вагомого значення. На часі стоять нині питання систематизації і класифікації науково-методичних здобутків мистецької освіти, виявлення балансу між фундаментальним і прикладним знанням у навчанні мистецтва, визначення функцій мистецької педагогіки у різних сферах життя і розвитку особистості. Представники аксіологічного підходу спрямовують нас до педагогічного аналізу його основних понять: цінність, ставлення, відношення до цінності, оцінка, предмет оцінки. Суттєва увага в межах аксіологічного підходу приділяється обґрунтуванню основних положень теорії виховання загальнолюдських, духовних, естетичних, моральних цінностей, ідеалів, смаків, ціннісних орієнтацій студентів та учнів (Кремень, 2014, с. 7). Отже, **ціннісна орієнтація** в мистецькій освіті залишається ключовою.

Мистецька освіта, сутність якої, на думку академіка І. Зязюна, полягає у «поєднанні інтелекту і почуттів», в сучасних умовах має бути складовою **естетичного розвитку** особистості, разом з формуванням творчості та культури методологічного мислення, стимулюванням пізнавальної й творчої активності у різних видах життєдіяльності людини. Мистецька освіта розглядається як процес і результат засвоєння учнями системи знань, умінь і навичок, формування на їхній основі естетичного світогляду, гуманістичних якостей особистості, розвиток художніх здібностей і творчого потенціалу. Отже, основою мистецької освіти є **розвиток творчої особистості.**

Система вищої професійної мистецької освіти має спрямовувати студентів на усвідомлення та розуміння сутності **власного творчого потенціалу.** Особистісна орієнтація освіти передбачає, що в центрі виховання та навчання знаходиться особистість: його мотиви, цілі, неповторний психологічний склад. Виходячи з них та з урахуванням обраного напрямку розвитку особистості майбутнього професіонала в галузі мистецтва визначаються мета, зміст і форми організації його навчальних занять, формується, спрямовується й коригується весь процес професійної мистецької освіти. У цьому

контексті стає необхідним максимальне врахування також національних, статевих, вікових, індивідуально-психологічних і статусних особливостей. Принцип *особистісно-орієнтованої освіти* є основним елементом сучасної мистецької освіти. Він реалізується в розкритті *індивідуальних особливостей* кожного студента. В процесі мистецької освіти студентів має відбуватись індивідуалізація й диференціація обсягу та складності навчально-виховних завдань і педагогічних технологій, надання студентам певної самостійності у відборі змісту або виконанні навчально-професійної діяльності, варіювання способів стимуляції освіти, заохочення до індивідуального розвитку студентів. Орієнтація на індивідуальні якості та особливості, створює умови для розкриття здібностей, сприятиме загальнокультурному та професійному розвитку особистості. Отже сучасна мистецька освіта, одного боку зорієнтована на традиційні підходи, пов'язані з естетичним розвитком, вихованням, ціннісними орієнтаціями та розвитком творчих здібностей особистості.

З іншого сучасні сутнісні зміни у культурі вимагають коректування педагогічних підходів у мистецькій освіті. Важливою рисою часу стає необхідність формування креативності і культури методологічного мислення, стимулювання їх пізнавальної і творчої активності. Виховання творчої особистості, яка мислить критично і нестандартно; здатна приймати зміни; виявляє допитливість, наполегливість, гнучкість у пошуку якісної інформації; має *креативні здібності*, аналітичне та інтуїтивне мислення потребує посилення фундаменталізації освіти на основі цілісності знання задля відчуття людиною (на морально-професійному рівні) взаємозв'язку з навколишнім світом.

Невідкладною для удосконалення практики мистецького навчання є проблема виявлення оптимального співвідношення між традиціями і новаціями в системі мистецької освіти. Стабільність і певний консерватизм об'єктивно притаманні мистецькому навчанню, бо завдяки при цьому досягається збереження і передача культурної спадщини. Водночас необхідним аспектом наукових досліджень має стати робота модернізаційних нововведень у систему навчання, поза якими не можна собі уявити поступального розвитку мистецької педаго-

гіки. Тобто не можна не враховувати ті сутнісні зміни, які відбуваються у культурі. Як констатують учені з різних галузей, суспільство входить у новий тип прогресу – інноваційний, який є об'єктивним, характеризується динамізмом, інформатизованістю, технологічністю, розгалуженою комунікацією, що сягає загальнопланетарного масштабу. Отже, визначення педагогічного інструментарію мистецької освіти, адекватного цивілізаційним викликам має бути таким, що сприятиме формуванню *«інноваційної творчої особистості»*.

Вимоги часу актуалізують ті якості особистості, які віддзеркалюють плинність і динамічність часу та зміни. Особистість, яка входить у самостійне життя, неминуче стикається з глобалізованим і надзвичайно динамічним, змінюваним світом «сам-на-сам». Інформатизованість і технологічність життя зумовлюють і суттєві (а також глобальні) зміни ментального характеру, породжуючи таке явище (нове для суспільства і сфери освіти, (у тому числі – мистецької), як переважання так званого «кліпового» мислення, ознака якого – нівелювання системності й глибини пізнання; супутнім «кліповості» фактором є швидке перемикавання уваги з одного об'єкта пізнання на інший, «клаптиковість» прийняття інформації, що, знову ж таки, при швидкому темпі створює перепони для її проживання, отже – для утворення цінностей. Очевидно, що у пошуках механізмів педагогічного використання впливу мистецтва на становлення творчої особистості перестають «спрацьовувати» традиційні орієнтири, відстаючи від реалій. Виникнення «ножиць» між потребами юної людини в пізнанні та інтерпретації мистецьких явищ і реальним відставанням педагогічної практики від темпів інформаційного руху в культурно-мистецькому просторі на тлі нарощування пріоритету «кліпового» художнього пізнання над системним зануренням у мистецтво, між пришвидшеним нашаруванням різноманітної інформації – і високохудожньої, і квазіестетичної – та невмінням орієнтуватися в ній, – усе це викликає відставання в особистості її рефлексивних процесів від нарощування обсягів поглинання інформації, а далі унеможливує педагогічне сприяння формуванню особистісних цінностей через мистецтво й обмежує реалізацію його виховного потенціалу (Комаровська, 2016).

Отже, щоб подолати усі ці виклики часу, це має бути людина креативна, особистісно-мобільна, гнучка, адаптивна, оптимістично налаштована, інформаційно-інновативна – щодо володіння не лише інформаційними комп'ютерними технологіями, а й інформацією: вмінням її здобувати, а здобуваючи, – швидко в ній орієнтуватися. Отже, вміти її «просіювати», а це означає – оцінювати на основі вже сформованої системи ціннісних орієнтацій.

Також важливим аспектом сучасної мистецької освіти є формування інноваційної творчої особистості з врахуванням того, що відбувається активне інтегрування України в світовий мистецький простір. У результаті такої інтеграції є значне посилення соціальної мобільності в сфері мистецької освіти – тобто масштабне посилення горизонтальних і вертикальних переміщень з метою отримання якісної мистецької освіти. Глобалізація освіти суттєво стимулює можливості одержання й продовження мистецької освіти в будь-якій країні світу. З одного боку, входження України у європейський культурно-мистецький освітній простір є пріоритетом сучасної освіти. З іншого – входження до європейського культурного простору може завадити збереженню вітчизняних культурних та освітніх надбань і традицій, що не піддаються цілковитій технологізації та стандартизації.

Отже має бути така «інноваційна творча особистість», яка стане «людиною культури»: духовно багатою, з глибоким внутрішнім світом, зі сформованою національною свідомістю й почуттям патріотизму, власної гідності, гордості за країну та її надбання в усіх сферах життя і при цьому мобільна в адаптації й гнучкому орієнтуванні в суперечливих глобалізаційних світових процесах, що невід'ємно від креативного продуктивного мислення. Саме така особистість і відповідає визначенню «інноваційна», яке актуалізується в сучасних філософських і психолого-педагогічних дослідженнях і є супутнім до «інноваційного прогресу». Така особистість спроможна долати небезпеку «розрваного», «клаптикоподібного», «кліпового» пізнання; тобто свідомо формує в собі здатність послідовного й глибинного осягнення різноманітних явищ життя та їх художньої інтерпретації на основі розвитку рефлексії і саморефлексії. Доречно навести думку Ю. Богуцького стосовно

ролі мистецької освіти для суспільства: «Динаміка освіти як сфери культурного самостворення людської особистості може виконувати функцію своєрідного «лакмусового папірця», переконливого індикатора ... «онтологічної кореляції» духовних цінностей суспільства, їх історичної своєчасності та доречності, а також їхнього ставлення до загальнолюдської культури» при тому, що саме мистецькій освіті відведено роль долати несумірність й дисбаланс між «духовним виробництвом самого суб'єкта культурного розвитку» і порушенням гармонії між культурою і ментальністю, породженим «технократизаційними» явищами, коли виникає «відрив освіти від культури» (Богуцький, 2008, с. 157–158).

Отже, сучасна мистецька освіта традиційно орієнтується на формування знань і вмінь, естетичне виховання, формування ціннісних орієнтирів, розвиток творчих здібностей та ставить нове завдання – формування інноваційної творчої особистості», яка є творчо активною, прагне досягати піку самовираження, людини креативної, яка постійно перебуває у творчому пошуку, прагне досягати акме у сфері, найближчій до її здібностей і цінностей, людини, яка бажає перетворювати себе і оточення – не статичного, а як особистості-цілісності, що переживає самостановлення, самотворення, саморозвиток.

Орієнтована на майбутнє, вища культурно-мистецька освіта є тією ключовою сферою, від якої залежить формування особистості, здатної самостійно і свідомо будувати своє власне життя з урахуванням традицій свого народу, його культури та моральності, соціальної справедливості і відповідальності, патріотизму, поваги до інших народів на основі високої професійної компетентності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Відродження української культури та її інтеграція в світовий культурний простір можливі лише з урахуванням власних мистецьких традицій, національної специфіки, найкращих вітчизняних здобутків у підготовці мистецьких кадрів. Сучасні трансформаційні процеси в культурі – глобалізація, динамізм, інформатизація, технологізація, тощо, вплинули на зміну освітньої парадигми взагалі та викликали трансформаційні процеси в освіті мистецькій. Основними тенденціями сучасної мистецької освіти вбачається, не тільки традиційне засво-

ення мистецьких знань, умінь і навичок, естетичного розвитку та художнього виховання особистості, а й розвиток інноваційної творчої особистості, яка наділена креативністю, духовним багатством, глибоким внутрішнім світом, мобільною адаптацією й гнучкому орієнтуванню в світових процесах, орієнтацією на світовий культурний простір та, водночас, сформованою національною свідомістю й почуттям патріотизму, власної гідності. Отже, вважаємо, що у результаті освітніх реформ, сучасна система освіти має бути вибудована таким чином, щоб створювати умови, в яких особистість могла б максимально реалізувати себе, спираючись на наявний природний потенціал, і підготуватися до безперервного розвитку своїх здібностей. Також розробка принципово нової

соціально-філософської концепції вітчизняної мистецької освіти як соціокультурного феномену, осмислення її ціннісного потенціалу в процесі зміни парадигми сучасної української освіти, передбачає зміцнення органічного зв'язку навчання з витоками національної культури, європейськими та світовими традиціями, досягненнями вітчизняного й світового мистецтва. Вважаємо, що оновлення освіти, зокрема мистецької, необхідно задля вирішення завдань ХХІ сторіччя, а також забезпечення в Україні інтелектуальної незалежності, зберігання культурних традицій та пошуку нових форм культурного самовираження. Без формування відповідальних і освічених фахівців, неможливий економічний, соціальний, культурний і політичний прогрес нації.

ЛІТУРАТУРА:

1. Берегова О. М. Культура та комунікація: дискурс культуротворення в Україні в ХХІ столітті. Київ: Інститут культурології АМУ, 2009. 184 с.
2. Богущкий Ю. П. Самоорганізація культури: онтологія, динаміка, перспективи: монографія. Київ: Інститут культурології АМУ, 2008. 199 с.
3. Комаровська О. А. Запити мистецької освіти майбутнього: до проблеми рефлексії дефінітивного поля. 2016. URL: <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/arkhiv-vipuskiv/product/view/13/315> (дата звернення: 25.05. 2023)
4. Кремень В. Г. Людина як суб'єкт творчої діяльності: інноваційний аспект. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 9-10. С. 6–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2014_9-10_3 (дата звернення: 17.06. 2023)
5. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. Київ, 2002. 270 с.
6. Рудницька О. П. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / за ред. О. В. Михайличенко. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. 255 с.
7. Отич О. М. Мистецтво у розвитку індивідуальності педагога: історичний і методологічний аспекти: монографія. Чернівці: Зелена Буковина, 2008. 440 с.
8. Шульгіна В. Д., Рябінко С. Н. Творча діяльність особистості у системі мистецької освіти України: європейський контекст. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал*. 2017. № 1. С. 74–86.
9. Цимбалюк Н. М. Інтеграція культурно-мистецької освіти у європейський культурний простір: основні показники та напрямки розвитку. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2013. № 4 (21), С. 25–31.

REFERENCES:

1. Bereгова О.М. (2009). *Kultura ta komunikacia: duskurs kulturotvorennia v Ukraini v XXI stolitti* [Culture and communication: the discourse of cultural creation in Ukraine in the 21st century]. Kyiv: Instytut kulturologii AMU. [in Ukrainian].
2. Boguskii Y. P. (2008). *Samoorganizasia kultury: ontologia, dunamirf, perspertuvu; monografia* [Self-organization of culture: ontology, dynamics, perspectives: monograph]. Kyiv: Instytut kulturologii AMU. [in Ukrainian].
3. Komarovska O.A. (2016). Zaputu musteskoj osvitu maibutnogo: do problem refleksii definitivnogo polia. [Questions of art education of the future: to the problem of reflection of the definitive field]. *zbirnyk.ipv.org.ua* Retrieved from <http://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/arkhiv-vipuskiv/product/view/13/315> [in Ukrainian].
4. Kremen V.G. (2014). Luduna iak subiekt tvorchoi dialnosti: innovasiinui aspect [Man as a subject of creative activity: innovative aspect]. *Osvata ta rozvutok obdarovannoi osobustosti – Education and development of a gifted personality*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2014_9-10_3 [in Ukrainian].
5. Rudniska O.P. (2002). *Pedagogika: zagalna ta musteska* [Pedagogy: general and artistic]. Kuiv [in Ukrainian].
6. Rudniska O. P. (2010). *Musteska osvita v Ukraini: teoria i praktika* [Art education in Ukraine: theory and practice]. O. V. Mihailichenko (Ed.). Sumu: Cum.DPY imeni A.S. Macarenca [in Ukrainian].

7. Otuch O.M. (2008). *Mustestvo y rozvutky indivadyalnosti pedagoga: istoruchnui i metodologichnui aspektu; monografia [Art in the development of the teacher's individuality: historical and methodological aspects: monograph]*. Chernivsi: Zelena Bukovuna [in Ukrainian].

8. Chulgina V.D., & Riabinko S.N. (2017). Tvorcha dialnist osobustosti u systemi musteskoii osvitu Ukrainy: evropeiskii kontekst [Creative activity of the individual in the art education system of Ukraine: the European context]. *Visnik Natsionalnoi akademii kerivnux kadriv kulturu s mustestv: naukovui jurnal*, 1, 74–86 [in Ukrainian].

9. Tsymbaluk N. M. (2013). Integratsia kulturno-mystetskoi osvity u yevropeiskyi kulturnyi prostir: osnovni pokaznuku rozvutky [Integration of cultural and artistic education into the European cultural space: main indicators and directions of development]. *Actualni problemu sotsiologii, psugologii, pedagogiku – Actual problems of sociology, psychology, pedagogy*, 4, 25–31 [in Ukrainian].